

Okul Öncesinde Yaratıcı Drama Çalışmalarına İlişkin Ebeveyn Görüşlerinin İncelenmesi

Öğr. Gör. Tuğba KANMAZ

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Emet Meslek Yüksekokulu
Çocuk Gelişimi

tugba.kanmaz@dpu.edu.tr

ORCID: 0000-0003-0810-6304

Prof. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN

Gazi Üniversitesi
Gazi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü
Okul öncesi Eğitim Anabilim Dalı

ftezel68@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2098-2411

Özet

Araştırmanın amacı, çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna devam eden ebeveynlerin yaratıcı dramaya ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Araştırmada kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak 18 anne 13 baba toplamda 31 ebeveyn ile görüşülmüştür. Araştırmanın verileri “Yaratıcı Dramaya İlişkin Ebeveyn Görüş Formu” aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formu; drama ile ilgili bilgi sahibi olma, dramanın çocuklarının gelişimine etkileri, çocuklarının okullarında yapılan drama çalışmaları, okulda uygulanan drama etkinliklerine katılım durumları, evde drama çalışmalarına yer verme durumları, yaratıcı drama eğitimi almak isteyip istememe gibi sorulardan oluşmaktadır. Yapılan görüşmeler sonrasında elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. İçerik analizi belirlenen çerçevede elde edilen verilerin işlenerek doğrudan alıntılarla okuyucuya sunulmasını ve yorumlanmasını kapsar. Buna göre çalışmaya katılan ebeveynlerin yaratıcı dramayı sırasıyla en çok tiyatro, doğaçlama, canlandırma ve oyun ile ilişkilendirdikleri görülmüştür. Ebeveynlerin büyük çoğunluğunun çocuklarının okullarındaki yaratıcı drama çalışmaları hakkında bilgi sahibi olmadıkları ve okulda gerçekleştirilen drama etkinliklerine katılmadıkları belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarındaki yaratıcı drama çalışmalarından aileleri haberdar etmeleri, aile katılım çalışmalarında da yaratıcı dramanın kullanımına daha çok yer vermeleri önerilebilir.

Anahtar kelimeler: Okul öncesi, yaratıcı drama, ebeveyn.

A Study into the Parent Views Regarding the Creative Drama Works in Preschool Period

Abstract

The purpose of the study is to investigate the views of parents whose child was attending to a preschool education institution regarding creative drama. In this purpose, qualitative research method was used. Snowball sampling method was used in the research and total 31 parents, 18 mothers and 13 fathers, were interviewed. The data of the study was collected by means of "Parent View Form Regarding Creative Drama". The interview form was made up of such questions as knowing about drama, the effects of drama on children, drama works made in the schools of their children, the involvement status in the drama activities applied at school, the status of giving place to drama works at home, the status of whether being willing or unwilling to have creative drama education. The data obtained at the end of the interviews was analysed through content analysis method. Content analysis contains the analysis of the data obtained at a determined framework, offering it to the reader with direct quotations and commenting. In this sense, it was found that the parents included in the study related creative drama mostly with theatre, improvisation, animation and game. It was also determined that majority of the parents did not know about the creative drama works in the schools of their children and that they did not involve the drama activities realized at schools. It is likely to recommend that teachers inform parents about the creative drama works in their classes and that they give more place to the creative drama use in family involvement works.

Keywords: Preschool, creative drama, parent

GİRİŞ

Okul öncesi dönem çocuğun 0-6 yaşını kapsayan zaman diliminde gelişim özelliklerine uygun, zengin ve uyarıcı bir çevre sunularak çocuktaki potansiyeli ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır (Kuru Turaşlı, 2007). Bu dönemde çocukların bilişsel, dil, psikomotor ve sosyal duygusal gelişimlerini bir bütün olarak ele almak ve desteklemek gereklidir (Erkoca-Akköse, 2008). Bu nedenle öğretmenler çocukların gelişimlerine katkı sağlamak adına bazı özel öğretim yöntem ve tekniklerine başvurulmaktadır. Bu özel öğretim yöntemlerinden biri de yaratıcı drama yöntemidir.

Yaratıcı drama çalışmaları okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında en çok verdikleri öğretim yöntemlerinden biridir. San (1991), yaratıcı dramayı bir olayı, durumu ya da düşünceyi kişinin yaşantılarından yola çıkarak oyunsu süreçlerle birlikte anlam kazandırmaya çalışması olarak tanımlamaktadır. Yaratıcı drama faaliyetleri çocukların duygu ve düşüncelerini ifade edebilmelerinde, yaparak yaşayarak öğrenebilmelerinde ve öğrendikleri bilgilerin kalıcı olmasında etkilidir (Kandır, 2003). Çocuklar drama etkinlikleri sırasında akranları ile iletişim kurar, tartışır, yorum yapar, sözcük dağarcığını geliştirirler, özgüven kazanırlar (Aral, Gülen, Bulut ve Çimen, 2000). Bu çalışmalar doğal olarak onların konuşma hızlarına dikkat etmelerine, ses tonlarını ayarlamalarına ve diksiyonlarına, hitap biçimlerine olumlu yönde yansımaktadır (Aktaş Arnas, Cömertpay ve Sofu, 2007; Karaömerlioğlu, 2010). Yaratıcı drama çocukların bedenlerini devinimler yoluyla hareket ettirmelerine, büyük ve küçük kas motorlarının gelişimine, hareket kullanımına bağlı fiziksel güven kazanmalarında etkilidir (Güven, 2001; Gönen ve Dalkılıç Uyar, 2003; Karaömerlioğlu, 2010). Somers (2004)'e göre drama kişilerin hem kendisi hem de başkalarına dair farkındalık kazanmalarına, yaşadıkları olaylar karşısında duygu, düşünce ve tepkilerini gözlemlemelerine ve tekrar gözden geçirmelerine olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda bu durum çocuğa gerçek yaşamda dile

getiremediği sorunlarının grup içerisinde vücut bulmasına ve başkalarının da aynı problemlerle yüzleştiğinin farkına varmasına, empati kurabilmesine yardımcı olmaktadır (Ömeroğlu ve ark., 2004). Bu bakımdan dramanın çocuğun yaşadığı sorunlarını çözmeye farklı perspektifler kazandırdığı, çözüm yolları önerdiği, yaratıcı fikirler sunduğu, sözlü ve sözsüz iletişim yollarından faydalanmasına izin verdiği etkinlikler bütünüdür denilebilir (Digest, 2002). Yalnız çocukların okul öncesi dönemde gelişimlerinin devamlılığının sağlanabilmesi adına yapılacak olan drama çalışmaları sadece okul ile sınırlı kalmamalı ev ortamında da sürdürülmelidir.

Çocukların etkileşime girdikleri ilk çevre yaşadıkları ev ortamlarıdır. Ev ortamı çocukların –miş gibi yapmalarını, sosyo-dramatik oyunlarını, temsil yeteneklerini, canlandırma ve rol oynamalarını gözlemlemek için en doğal çevredir (Rodrguez ve Tams-LeMonda, 2011; Anders ve diğerleri, 2012). Ebeveynlerin gözlem yapabilmek için evde çocuklarının gelişimine yönelik fırsatlar yaratarak öğrenme etkileşimleri başlatmaları gerekmektedir (Ren ve Hu, 2011). Evde sergileyecekleri rol oynama veya –miş gibi davranışlar ile çocuklarının oyunlarına katılabilir, yeni oyunlar oluşturabilir veya farkında olmadan günlük yaşamda dramatik süreçlere yer vermiş olabilirler (Güven, 2001). Ebeveynlerin çocuklarının hem informal hem de formal öğretmenleri olduğu düşünüldüğünde evde de yürütecekleri dramatik oyun ve yaratıcı drama çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmalar eleştirel düşünme, problem çözme becerileri, yaratıcılık, iletişim ve işbirliği gibi konularda çocuklarının desteklenmesine yardımcı olacaktır (Çamlıbel Çakmak, 2010; Rodrguez ve Tams-LeMonda, 2011). Bu sebeple çocukların gelişimlerinin evde de devamlılığının sağlanması adına oyunsu süreçlerden yararlanarak yaratıcı drama çalışmalarına yer verilmelidir.

Alan yazın incelendiğinde genellikle okul öncesi dönemde drama uygulamalarının değerlendirildiği, öğretmen ya da öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya ilişkin görüşlerinin yer aldığı çalışmalara rastlanmıştır (Gürol, 2002; Yönel, 2004; Önder ve Dibek, 2006; Dalbudak ve Akyol Köksal, 2008; Başçı ve Gündoğdu, 2011; Gönen vd., 2017; Köyce ve Aykaç, 2017; Çetingöz, 2012; Gökbel, 2019). Fakat okul öncesi dönemde yaratıcı dramaya ilişkin ebeveynlerin görüşlerinin alındığı çalışmaların sınırlı olduğu söylenebilir (Güven, 2001). Bu alanda yapılan çalışmaların sınırlı oluşu, yaratıcı drama çalışmalarının evde de devamlılığının sağlanmasının çocuğun gelişime sağlayacağı katkılar ve öğretmenlerin aile katılım çalışmalarında yaratıcı drama yöntemine yer vermesi gerekliliği düşünüldüğünde yürütülecek olan bu çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı ve araştırmacılara kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

Bu noktadan hareketle araştırma, çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna devam eden ebeveynlerin yaratıcı dramaya ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Çalışmanın Modeli

Araştırma çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna devam eden ebeveynlerin yaratıcı dramaya ilişkin görüşlerinin incelenmesi amacıyla nitel araştırma deseninde yürütülmüştür. Nitel araştırma veri toplama tekniği olan gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi yolların kullanılarak araştırmanın bütüncül ve gerçekçi bir şekilde ele alınmasında etkilidir (Şimşek ve Yıldırım, 2016). Nitel araştırma verilerin toplanmasında ve ortaya konulmasında araştırmacıya detaylı bilgiye erişmesine fırsat sunduğundan araştırmanın zengin ve betimleyici nitelikte olmasını sağlar (Seggie ve Bayyurt, 2015).

Çalışma Grubu

Araştırmanın, çalışma grubu kartopu örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Kartopu örnekleme yöntemi bir ve ya birden fazla kişiden yola çıkarak doygunluğa ulaşana kadar araştırmaya kaynak olabilecek kişilerin sayısının artması durumudur (Kümbetoğlu, 2005).

Araştırmaya Kütahya il ve ilçelerinde yaşayan çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 18 anne ve 13 baba toplamda 31 ebeveyn katılmıştır. Çalışmaya katılan ebeveynlerin ve çocuklarının demografik özelliklerine aşağıda yer verilmiştir. Görüşme yapılan ebeveynlere E1, E2,...vb. şeklinde kodlar verilerek demografik bilgileri aktarılmıştır.

Tablo 1. Ebeveynlerin demografik bilgilerinin dağılımı

Ebeveyn	n	Kod
Anne	18	E1,E2,E3,E4,E5,E7,E9,E13,E15,E19,E20, E21,E22,E24,E26,E28,E29,E30
Baba	13	E6,E8,E10,E11,E12,E14,E16,E17,E18,E23,E25,E27,E31
Öğrenim Durumu	n	Kod
İlkokul	3	E12,E13,E28,
Ortaokul	3	E4,E11,E20,
Lise	14	E1,E3,E7,E9,E15,E17,E18,E21,E23, E24,E26,E27,E29,E30
Lisans	10	E2,E5,E6,E10,E14,E16,E19,E22,E25,E31
Doktora	1	E8

Tablo 1’de katılımcıların 18 anne ve 13 babadan oluştuğu, ebeveynlerin 3’nün ilkokul, 3’nün ortaokul, 14’nün lise, 10’nun lisans ve 1’nin doktora mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Ebeveynlerin Çocuklarının Demografik Bilgilerinin Dağılımı

Çocuğun Cinsiyeti	N	Kod
Kız	12	E7,E8,E9,E12,E13,E16,E21,E22,E23,E26, E28,E30,
Erkek	19	E1,E2,E3,E4,E5,E6,E10,E11,E14,E15, E17,E18,E19,E20,E24,E25,E27,E29,E31
Çocuğun Yaşı	N	Kod
48-60 ay	12	E2,E10,E11,E12,E13,E18,E19,E21,E24, E25,E26,E27,
61-69 ay	19	E1,E3,E4,E5,E6,E7,E8,E9,E14,E15,E16, E17,E20,E22,E23,E28,E29,E30,E31
Çocuğun Devam Ettiği Kurum	N	Kod
İlköğretime Bağlı Anasınıfı	10	E4,E5,E6,E7,E8,E9,E17,E20,E22,E28,
Bağımsız Anaokulu	9	E1,E3,E12,E13,E14,E15,E23,E25,E26,
Özel	12	E2,E10,E11,E16,E18,E19,E21,E24,E27, E29,E30,E31

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının 19’unun erkek, 12’sinin kız, çocukların yaşlarının 12’sinin 48-60 ay, 19’unun ise 61-69 ay arasında olduğu

görülmektedir. Çocukların 10'u ilköğretime bağlı anasınıfına, 9'u bağımsız anaokuluna ve 12'si özel bir okul öncesi eğitim kurumuna devam etmektedir.

Veri toplama aracı ve süreci

Araştırmanın verileri "Yaratıcı Dramaya İlişkin Ebeveyn Görüş Formu" aracılığıyla toplanmıştır. Geliştirilen form için ikisi okul öncesi, biri çocuk gelişimi bölümünden olmak üzere alanında uzman 3 öğretim üyesinin görüşüne başvurulmuştur. Uzmanların görüşleri doğrultusunda form son şeklini alarak uygulanmaya hazır hale getirilmiştir. Görüşme formu; drama ile ilgili bilgi sahibi olma, dramanın çocuklarının gelişimine etkileri, çocuklarının okullarında yapılan drama çalışmaları, okulda uygulanan drama etkinliklerine katılım durumları, evde drama çalışmalarına yer verme durumları, yaratıcı drama eğitimi almak isteyip istememe gibi sorulardan oluşmaktadır. Görüşme formu ile 5 ebeveyn pilot çalışmaya tabii tutulmuştur. Çalışma sonrası soruların açık ve anlaşılır olduğu tespit edilerek, pilot çalışma kapsamındaki ebeveynlere uygulanan formlarda araştırmanın örnekleme dahil edilmiştir. Araştırmanın örnekleme pilot çalışmaya katılan ebeveynlerin tavsiyeleri doğrultusunda şekillenmiştir. Buna göre pilot çalışmada yer alan ebeveynlerin önermiş olduğu ebeveynler ile randevulararak ortalama 20 dakika süren yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Verilerin analizi

Yapılan görüşmeler sonrasında ebeveynlerin yaratıcı dramaya ilişkin görüşlerini ve anlatımlarını ayrıntılı ve bütünsel şekilde incelemek amacıyla içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. İçerik analizi, verilerin altında yatan kavramları farklı boyutlarıyla kodlama aracılığıyla ortaya koyabilmeye imkan sağlar (Çepni, 2012; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada sözcük, cümle ya da paragraf gibi bölümlere anlam kazandırmak amacıyla kodlama süreci gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda metinler incelenerek birbirine benzer anlamlı bütünlerden kategoriler tanımlanmıştır (Elo ve Kynagas, 2008). Bu kategoriler altında ebeveynlerin düşüncelerini paylaştığı doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Alıntı seçimlerinde çarpıcılık dikkate alınmıştır. Görüşme yapılan ebeveynlere E1, E2,...vb. şeklinde kodlar verilerek yorum yapılmadan doğrudan alıntılar şeklinde aktarılmıştır.

BULGULAR

Öğretmenlerin Yaratıcı Dramaya İlişkin Ebeveyn Görüş Formu'na vermiş oldukları yanıtlara ilişkin örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir.

Ebeveynlerin Yaratıcı Drama Kavramına İlişkin Algıları

Ebeveynlerin yaratıcı drama tanımlarına bakıldığında dramayı en çok tiyatro ile ilişkilendirdikleri görülmüştür (E5, E6, E12,E13, E17, E20, E25, E27, E29),

"Tiyatro, oyun, spor gibi etkinlikleri çağrıştırıyor." (E17)

"Farklı, ilginç bir tiyatro." (E13)

"Tiyatro muhtevasında canlandırma sanatıdır. Belki yaratıcı sıfatından dolayı daha da kapsamlı bir canlandırma sanatı olabilir." (E5)

"Tiyatronun doğaçlama yapılmış hali." (E12)

"Canlandırma, tiyatro." (E25)

"Tiyatro ile alakalı bir yan dal olabilir." (E6)

Ebeveynlerin büyük çoğunluğunun tiyatrodan sonra yaratıcı dramayı tanımlarken doğaçlama, canlandırma, rol oynama gibi tekniklerle bağdaştırdıkları görülmüştür (E1, E2, E4, E10, E14, E15, E18, E19, E26, E31).

“Çocukların bir konu üzerinde doğaçlama yaptıkları etkinliklerdir.”(E4)

“Çocukların sınıf arkadaşları ile bir olayı canlandırarak eğlenceli vakit geçirmeleridir.”(E26)

“Çocuğun kendi fikirleriyle doğaçlama yaptığı canlandırmalardır.”(E1)

“Çocuğun bir fikri canlandırmasıdır.”(E10)

“Bir konunun üzerine veya hayal gücü ile yapılan çocukların katıldığı doğaçlamalardır.”(E18)

Ebeveynlerin bazılarının da yaratıcı dramayı oyun, hayal gücü ve öğrenme kavramları ile tanımladıkları görülmüştür (E3, E11, E16, E21, E23, E24, E30).

“Oyun yoluyla çocuklara bir şey öğretmek.”(E24)

“Hayal gücünü kullanarak yapılan oyunlardır.”(E11)

“Mış gibi hayali oyunlar, taklit oyunları, evcilik.”(E21)

Birkaç ebeveynin de yaratıcı dramayı çocuğu hayata hazırlayan süreç olarak tanımladıkları belirlenmiştir (E7, E8, E9, E22, E28).

“Hayatta yaşadığımız ya da yaşayabileceğimiz durumların planlanarak, çocuğu yaşama hazırlamaktır.”(E22)

“Çocuğu hayata hazırlar.”(E9)

Ebeveynlerin Yaratıcı Drama İle İlgili Yaşantıları

Ebeveynlerin tamamına yakınının drama yaşantısının olmadığı görülmüştür (E1, E2, E3, E4, E5, E6, E7, E8, E9, E10, E11, E12, E13, E15, E16, E18, E20, E21, E23, E25, E26, E27, E28, E29, E30, E31).

“Sadece ilkokul ve ortaokulda 23 Nisan Etkinliklerine katıldım.”(E17)

Drama kursuna katılan ebeveynlerin ise çok az sayıda olduğu belirlenmiştir (E2, E14, E17, E22, E24).

“Yaratıcı drama eğitmen eğitimine katıldım, şu an 5. aşamadayım.”(E22)

“Yaratıcı drama kursuna katılıp, eğitim aldım.”(E19)

Yaratıcı drama yaşantısı olan ebeveynlerin ise kısa süreli ve eğitim hayatlarından kaynaklı yaşantılarının olduğu bulgusuna erişilmiştir.

“İstanbul’a gittiğimizde AÇEV çocuk eğitimine denk gelmiştik. Orada yaratıcı drama hakkında bir programda bulunduk.”(E24)

“Teknik Eğitim Fakültesinde Eğitim Bilimleri dersi içerisinde canlandırmalar yapmıştık.”(E14)

Ebeveynlere Göre Yaratıcı Dramanın Çocuklar Üzerindeki Katkıları

Ebeveynlere göre yaratıcı dramanın en çok çocukların sosyal duygusal gelişimlerine katkıda bulunduğu dair ifadelerine rastlanmıştır (E1, E4, E7, E8, E9, E21, E27).

“Çocuğun sosyalleşmesi, kendisini rahatça ifade etmesine katkı sağlamaktadır. Farklı rol ve deneyimlerine imkan verir.”(E8)

“Çocuğum drama etkinlikleri ile utangaçlığını giderdi diyebilirim. Daha fazla sosyalleşmeye başladı.”(E4)

“Daha sosyal ve kendini ifade eden bir çocuk oldu.”(E7)

Ebeveynlerin yaratıcı dramının çocuklar üzerindeki olumlu etkilerine dair ikinci sırada dil ve düşünme becerilerine olan katkısından bahsettikleri saptanmıştır (E10, E12, E14, E15, E18, E22, E29, E30).

“Çocuğumun hayal gücünü geliştirdi. Kendini daha kolay ifade etmesini sağladı.”(E15)

“Çocukların kendilerini ifade etme yetenekleri gelişir, kişilikleri güçlenir.”(E29)

Ebeveynlerin kimi de yaratıcı dramının çocukların özgüvenlerinin gelişimine katkısı olduğunu düşünmektedirler (E6, E9, E11, E13, E26, E28).

“Çocuğun iç dünyasını geliştirir. Özgüven duygusu aşılır.”(E13)

“Sahne önünde özgüveni artar.”(E11)

“Daha sosyal olmasını sağlar, kendine güvenini artırır.”(E9)

Ebeveynlerin bir kısmı yaratıcı dramının çocuklar üzerindeki etkisine ilişkin birden çok gelişim alanını destekler niteliğinde cevaplar vermişlerdir (E2, E19, E20, E23, E24).

“Çocukların hem zihinsel hem de el becerilerini geliştirecek aktivitelerdir.”(E23)

“Her gelişime katkısı vardır. Dil, psikomotor, sosyal, duygusal, bilişsel.” (E19)

“Çocuğun görsel, el becerisi, zihinsel zekası gelişir.” (E24)

Ebeveynlerin kimine göre yaratıcı drama çocukların hayal güçlerini beslemektedir (E1, E3, E15, E16, E25).

“Çocuğumun hayal gücünü geliştirir.”(E15)

“Hayal gücü artıyor.”(E25)

Ebeveynlerin çok azına göre de çocuklarının tiyatroya yönelik yetenekleri varsa yaratıcı drama sayesinde ortaya çıkacağını düşünmektedirler (E5, E17, E31).

“Eğer yeteneği varsa bu yönünü ortaya çıkarabilir.” (E5)

“Çocuğumun rol becerisi güçlenir.” (E31)

“Tiyatro gibi sanatsal faaliyetleri öğrenir.”(E17)

Ebeveynlere Göre Yaratıcı Dramanın Çocuklar Üzerindeki Dezavantajları

Ebeveynlerin büyük çoğunluğu yaratıcı dramının çocuklar üzerinde dezavantajlarının olmayacağını söylemiştir (E1, E2, E3, E4, E5, E6, E7, E8, E9, E10, E13, E14, E17, E18, E19, E20, E21, E22, E23, E24, E27, E28, E29, E30, E31).

Bazı ebeveynler ise doğrudan olmasa da, çocuklarının yaratıcı dramadaki çalışmalarından olumsuz etkilenebileceğini belirtmiştir (E11, E12, E15, E16, E21).

“Benim çocuğum olayları çok kişiselleştiriyor, bazı canlandırmalar yaşamını olumsuz etkileyebilir.”(E15)

“Oyun mutsuz sonlandığında çocuğum etkisinde kalabilir.” (E16)

“Ailesinde olumsuz davranışlar sergileniyorsa, bazı çocuklar oyun sırasında bunları canlandırıp, arkadaşlarına ve çocuğuma zarar verebilir.”(E21)

Ebeveynlerin ikisi ise yaratıcı dramanın çocuklar üzerinde içe kapanma, utanma, sıkılma gibi dezavantajlarının olabileceğini belirtmiştir.

“Bazen drama esnasında iyi oynayan çocuk çok beğenilince, diğer çocuklar kendini kıyaslama yapabilir.” (E26)

“Yapamayacaklarını düşündüklerinde çocuklar utangaçlık duyabilirler.” (E25)

Ebeveynlere Göre Çocuklarının Okullarındaki Yaratıcı Drama Çalışmalarının Sıklığı

Ebeveynlerin büyük çoğunluğu çocuklarının haftada birkaç kere yaratıcı drama çalışmasına katıldığını belirtmiştir (E2, E3, E4, E7, E8, E9, E12, E13, E23, E19, E20, E22, E21,E25, E26,E31).

Ebeveynlerin bir kısmının okuldaki yaratıcı drama çalışmaları hakkında bilgisinin olmadığı tespit edilmiştir (E5, E6, E10, E11,E16, E24, E28).

Bazı ebeveynlerin çocukları ise haftada bir kere yaratıcı drama etkinliğinde bulunmaktadır (E1, E14, E15, E17, E29, E30).

Birer ebeveyn ise çocuğunun günde bir kere (E18) ve ayda bir kere (E27) drama çalışmalarına katıldığını söylemiştir.

Ebeveynlerin Çocuklarının Okullarında Gerçekleştirilen Yaratıcı Drama Çalışmalarına İlişkin Bilgi Sahibi Olma Durumları

Ebeveynlerin büyük çoğunluğunun çocuklarının okulda gerçekleştirilen yaratıcı drama çalışmaları hakkında bilgi sahibi olmadığı görülmüştür(E1, E5, E6, E10, E11, E12, E13, E14, E15, E17, E18, E19, E23, E24, E28, E29, E30, E31).

Çocuklarının okullarında gerçekleştirilen yaratıcı drama çalışmaları hakkında bilgi sahibi olan ebeveynlerin ise yapılan etkinlikler hakkında sınırlı bilgiye sahip olduklarına erişilmiştir (E2, E3, E4, E6, E8, E9, E16, E20, E21, E22, E25, E26, E27).

“Çoğunlukla şarkılar eşliğinde dans ediyorlar, sözel ifade kullanmadan tiyatro yapıyorlar.” (E9)

“Tiyatro gösterileri, materyallerden deneyler ve kişi analizi yaptıklarını biliyorum.” (E3)

“Kostüm partileri, mikrop deneyi, köpük baskısı yapıyorlar.” (E21)

“El becerisi, görsel işitsel aktiviteler çoğunlukla yapılmaktadır.” (E20)

“Haftada bir gün drama dersi alıyorlar, yılsonu gösterisinde sergileyecekler.” (E8)

Ebeveynlerin Çocuklarının Okullarında Yaratıcı Drama Kullanılarak Gerçekleştirilen Aile Katılım Çalışmasında Bulunma Durumları

Ebeveynlerin büyük çoğunluğunun çocuklarının okulunda yaratıcı drama kullanılarak gerçekleştirilen aile katılım çalışmalarına katılmadığı belirlenmiştir (E1, E3, E4, E5, E6, E7, E8, E9, E10, E11, E12, E13, E14, E15, E16, E17, E18, E19, E21, E22, E23, E24, E25, E26, E27,E29, E31).

“Katılmadım. Sadece izlemeye gittim.”(E7)

“Drama çalışması değil de çocuklara masanın iki ucuna kova konularak pinpon topunu nasıl kovaya düşüreceklerini anlattım.” (E21)

Yaratıcı dramanın içerisinde yer aldığı aile katılım çalışmalarına katıldığını söyleyenlerin ise azınlıkta olduğu görülmüştür (E2, E20, E28, E30).

“Çocuğumun ilk dünyaya geldiği anı sınıfta çocuğum eşim ve ben birlikte canlandırdık.”(E28)

“Katıldım. Palyaço oldum.”(E30)

“Tiyatro canlandırması yaptık.”(E20)

“Çoraptan kukla tasarladık, onu canlandırdık.”(E2)

Ebeveynlerin Çocuklarıyla Evde Yaratıcı Drama Çalışmaları Yapma Durumları

Ebeveynlerin çoğunluğunun çocuklarıyla beraber evde yaratıcı drama çalışmaları gerçekleştirmedikleri belirlenmiştir (E2, E4, E5, E6, E8, E9, E10, E12, E13, E14, E15, E16, E18, E19, E24, E27, E28, E29, E31).

Yaratıcı drama çalışmalarının ebeveynler tarafından tam anlaşılmadığı düşünülmektedir (E3, E17, E23).

“Deneyler olsun, kukla, canlandırma, seslendirme olsun yapıyoruz.”(E23)

“Materyal zeka oyunumuz var onlarla oynuyoruz. Bazen sohbet esnasında hayal kurarız. Bambu çubuklara hayal gücümüzle şekil verir, dans ederiz.”(E3)

“Ara ara öğretmenimizin gönderdiği müzikli videolara hareketlerimizle eşlik ediyoruz.”(E7)

Evde yaratıcı drama çalışmalarına yer veren ebeveynlerin genellikle çocuklarıyla hayal gücüne dayalı, sosyo-dramatik oyunlar oynadıkları, taklit, canlandırmalar yaptıkları görülmüştür (E7, E11, E21, E20, E22, E23, E25, E26, E30).

“Oyuncaklarla market alışverişi nasıl yapılır hakkında gibi dramalar yapıyoruz. Evcilik oynuyoruz. Nerde neler yapılması gerekir gibi gerçek hayattan dramalar yapıyoruz.”(E1)

“Oyun oynarken kurgusal mekan oluşturuyoruz. Örnek olaylar üzerinden ufak canlandırmalar yapıyoruz.”(E22)

“Hikayeleri tamamlayıp, canlandırmalar yapıyoruz, bazen hayvan sesleri çıkarıyoruz.”(E20)

“Oyun hamurları ile yaratıcı şekiller yapma, onları ve hayvanları konuşurma, evcilik gibi oyunlar oynuyoruz.”(E21)

“Çocuğumla hayal yorganı isimli örtünün altına girerek, onun neler düşündüğünü, hayallerini bilmeye çalışıyorum”(E25)

“Canlandırma ile ilgili oyunlar kuruyoruz, etkinlikler yapıyoruz.”(E30)

Ebeveynlerin Yaratıcı Drama Eğitimi Almak İsteme Durumları

Ebeveynlerin yaratıcı drama eğitimi almak isteyenlerinin sayısının istemeyenlere oranla daha fazla olduğu görülmüştür (E30, E29, E24, E23, E22, E21, E20, E19, E18, E15, E14, E11, E4) Yaratıcı drama eğitimi almayı annelerin babalara oranla daha çok istediklerine erişilmiştir.

Yaratıcı drama eğitimi almak istemeyenler (E31, E27, E12, E10, E8, E6, E5, E3, E2) ve yaratıcı drama eğitimi almak konusunda kararsız kalanların ise (E28, E26, E25, E17, E16, E13, E9, E7, E1) aynı sayıda olduğu belirlenmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Yaratıcı dramanın tanımına ilişkin ebeveynlerden gelen cevaplar yaratıcı dramayı en çok tiyatro ile ilişkilendirdiklerini ortaya koymaktadır. Yaratıcı dramanın tanımlanmasında en çok kullanılan diğer ifadeler ise canlandırma, rol oynama, doğaçlama vb. teknikler ile açıklanmasıdır. Adıgüzel (2000), yaratıcı dramayı doğaçlama, rol oynama gibi tekniklerin işe koşulduğu, bir grupta ve o grubun yaşantılarından yola çıkıldığı, işin içerisine oyun ve oyunsu süreçlerinde katıldığı, bir mekanda lider tarafından eşlik edilerek bir konunun ya da durumun canlandırılması şeklinde tanımlamaktadır. Bu sebeple ebeveynlerin ikinci olarak en çok söyledikleri canlandırma, doğaçlama vb. ifadelerinin yaratıcı dramanın tanımına daha yakın olduğu söyleyebilir.

Ebeveynler yaratıcı dramayı tanımlarken çocuğu hayata hazırlayan süreç ifadesinde bulunmuşlardır. Nitekim Ericsson (1972)'da yaratıcı drama çalışmalarını gerçek hayata dair bir ön hazırlık görmekte ve dramanın yaşamdaki kuralların anlamlandırılmasında yardımcı olduğunu söylemektedir. Way (1960)' da yaşam becerilerinin dramanın içerisinde yer alması gerektiğini söylemektedir (Akt: Taylor, 2003; Akt: Önder, 2004). Çocuklar, tıpkı yetişkinler için olduğu gibi drama vasıtasıyla yaşamda karşılarına çıkabilecek durumlarla yüz yüze gelerek deneyim elde edebilirler. Bu sebeple ebeveynlerin vermiş oldukları yanıtların alan yazında karşılık bulduğu söylenebilir.

Araştırmanın sonuçları ebeveynlerin yaratıcı drama ile ilgili yaşantılarının çok az olduğunu ortaya koymuştur.

Ebeveynlere göre yaratıcı drama çocukların en çok sosyalleşmeleri üzerinde olumlu çıktılara sahiptir. Nitekim Uysal (1996), 5-6 yaş grubunda anaokuluna devam eden 48 çocukla dramanın sosyal gelişime etkisini araştırmış olduğu çalışmada deney grubunda yer alan çocukların, kontrol grubundaki akranlarına göre sosyal yönden daha başarılı olduklarını ortaya koymuştur.

Ebeveynler ikinci sırada yaratıcı dramanın dil ve düşünce gelişimine ilişkin olumlu etkilerinden bahsetmişlerdir. Dalkılıç (1995)'ın, 60-72 aylık çocukların dil gelişimleri üzerinde dramanın etkisini incelemiş olduğu çalışmada; 13 haftalık drama eğitimi sonrasında deney grubunda yer alan çocukların kullandıkları kelime sayılarında artışa rastlamıştır. Benzer bir araştırmada Arnas vd. (2007) tarafından yürütülen "Altı Yaş Grubu Çocukların Dil Kullanımına Yaratıcı Dramanın Etkisi" isimli çalışmada da görülmektedir. Sonuçlar deney grubundaki çocukların kontrol grubuna oranla daha çok kelimeye cümlelerinde yer verdiklerini göstermektedir. Yapılan araştırmalar araştırmanın bulguları ile örtüşür niteliktedir.

Ebeveynlerin vermiş oldukları yanıtlara bakıldığında aslında yaratıcı dramanın birden çok gelişim alanına hizmet ettiğini ifade ettikleri görülmüştür. Nitekim drama çocukların gelişim alanları bütüncül bir şekilde desteklemekte ve gelişimlerini hızlandırmaktadır. Yaratıcı drama içerisinde yer alan doğaçlama, rol oynama vb. teknikleri kullanarak çocukların tüm gelişim alanlarını olumlu yönde desteklemeye, duygularını ve düşüncelerini fark etmelerine, kendilerini ifade edebilmelerine, empati geliştirmelerine, çeşitli kavramlar hakkında bilgi sahibi olmalarına, duyu organlarını aktif kullanmalarına yardımcı olmuş oluruz (Fazlıoğlu, 2011).

Yaratıcı dramanın dezavantajlarına baktığımız zaman ebeveynlerin çoğu böyle bir etkisinin olmayacağını söylese de, bazı ebeveynlerin çocuklarının içine kapanabileceği, utanma, sıkılma gibi davranışlar sergileyebileceği gibi düşüncelerinin olduğuna rastlanmıştır. Oysaki drama çalışmalarında çocukların akranları ile iletişim ve etkileşim kurdukları, konuştukları,

sohbet ettikleri, paylaşımlarda buldukları görülmektedir. Dramanın özelliği çocuklarda çeşitli tekniklerin ve konuların kullanıma bağlı olarak tartışan, hakkını arayan, gözleyen, yaratan vb. rollerine girmelerine olanak sağlamaktır (Gönen ve Dalkılıç, 2000). Ayrıca yaratıcı dramanın temelini grup çalışmasına dayandığı düşünüldüğünde ebeveynlerin düşüncelerinin dayanağının olmadığı söylenebilir.

Ebeveynler yoğunluklu olarak çocuklarının okullarında haftada birkaç kere yaratıcı drama çalışmalarının gerçekleştirildiğini söylemiştir. Fakat ebeveynlerin çoğunluğunun okulda çocuklarının yapmış olduğu drama çalışmaları hakkında bilgi sahibi olmayışı düşünüldüğünde bu iki durumun çeliştiği söylenebilir.

Ebeveynlerin yaratıcı drama tanımlarındaki boşluklar maalesef yaratıcı dramanın tiyatro, yılsonu gösterisi ya da diğer etkinlikler ile ilişkilendirilmesine sebep olmaktadır. Halbuki drama oyunların geliştirilmiş bir formu olarak tanımlanabilir. Okul öncesinde de drama hem bir yöntem hem de başlı başına bir etkinliktir (Adıgüzel, 2011). Ayrıca okul öncesi eğitim programında da dramatik oyun merkezine sınıflarda yer verilmesi gerektiğine dair vurgu yapılmaktadır (MEB, 2013).

Ebeveynlerin büyük çoğunluğunun yaratıcı dramanın kullanıldığı aile katılım çalışmalarında bulunmadığı görülmüştür. Bu durum ile ilgili olarak okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım çalışmalarında özel öğretim yöntemi olarak dramaya az yer verdiklerini söyleyebiliriz. Çetingöz (2012) öğretmen ve öğretmen adaylarına yaratıcı dramayı sınıflarında uygulayabilmeleri için yöntem olarak drama hakkındaki teorik bilgilerini genişletmelerini ve pratikte uygulamaya dökabilmeleri için öz yeterlilik sahibi olmaları gerektiğini söylemektedir. Başçı ve Gündoğdu (2011)'da öğretmenlerin meslek yaşamlarında dramayı sınıflarında hem yöntem hem de etkinlik olarak uygulayabilmesinde, öğretmenlik eğitiminde yaratıcı drama dersine ilişkin olumlu tutum benimsemiş olmasıyla mümkün olabileceğinin altını çizmektedir. Bu sebeple eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya ilişkin olumlu tutum geliştirmeleri adına deneyim kazanmalarına yönelik çalışmalar, seminer, konferans, çalıştay gibi farkındalık kazandırıcı faaliyetlere yer verilebilir.

Ebeveynlerin büyük çoğunluğunun evde çocuklarıyla drama çalışmaları yapmadığı, yaptığını sandığı ya da yaptığının farkında olmadığı görülmüştür. Nitekim çocukların sıklıkla oynadıkları evcilik oyunu dramatik oyuna en tipik örneklerdir. Çocuk evcilik oyununda çevresindeki nesnelere, durumları, kişileri oyunlarına yansıtarak, aynı zamanda taklide de başvurur. Kimi zaman annesini, babasını ya da öğretmenini canlandırır, o gibi konuşmaya, hareket etmeye çalışır. Öykündüğü mesleklere ilişkin bazen doktor, bazen pilot bazen de itfaiyeci kılığına girer. Çocuk dramatik oyunlar ile gerçek hayatta karşısına çıkabilecek durumları canlandırır, problemleri çözer, neden-sonuç ilişkisi kurar, hayal gücünü kullanır ve duygularını, düşüncelerini ifade eder (Aral, Köksal Akyol ve Can Yaşar, 2007; Hendrix, Eick ve Shannon, 2012). Oyunların hemen hemen hepsinin taklide dayanıyor oluşu dramatik oyunların yaratıcı dramadan ayrılan kısmıdır diyebiliriz. Yaratıcı drama aslında bu dramatik oyunların genişlemesiyle meydana gelmektedir (Adıgüzel, 2008).

Okul öncesi eğitim kurumları bu bakımdan çocuklara dramatik oyunlar geliştirmeleri ve yaratıcı drama çalışmaları yapmaları için fırsatlar sunmaktadır. Fakat bu çalışmaların sadece okulla sınırlı kalmaması çocuğun evde de gelişimin desteklenmesine yer verilmesi gerekmektedir. Oktay (2005)' da okul öncesi eğitimde ailenin önemine dikkat çekmekte, çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmasında ve eğitiminde oynadıkları rolün yadsınamaz bir gerçek olduğunu ortaya koymaktadır. Çocukların –miş yapma, temsil ve taklit yetenekleri evde de bir öğrenme fırsatına dönüştürülmelidir (Önder, 2013). Bu sebeple öğretmenlerin ebeveynlere yönelik çocuklarıyla evde oynayabilecekleri sosyo dramatik oyunlar,

canlandırmalar, drama etkinlikleri vb. konusunda bilgilendirme çalışmalarında bulunmaları gerekmektedir.

Yaratıcı drama eğitimi almak istemeyenler ve yaratıcı drama eğitimi almak konusunda kararsız kalanların ise çocuklarının okullarında gerçekleştirilen yaratıcı drama çalışmaları hakkında bilgi sahibi olmayanlar ve okullarında gerçekleştirilen yaratıcı dramanın kullanıldığı aile katılım çalışmasında yer almamış kimselerden oluştuğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre yaratıcı dramanın tanıtılması ve yaygınlaştırılması adına çalışmalar yürütülmesi gerektiği söylenebilir. Bu bilgiler ışığında aşağıdaki öneriler sunulmuştur;

Ebeveynlerin, yaratıcı dramaya ilişkin olumlu tutum geliştirmeleri adına bu konuda becerilerini geliştirmek için yaşantıları arttıracak çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Ebeveynlerde drama eğitiminin önemi hakkında farkındalık sağlayacak bilgilendirme faaliyetleri yürütülebilir.

Ebeveynlere yönelik seminer, kurs, çalıştay, atölyeler vb. düzenlenebilir veya ebeveynler bu çalışmalara yönlendirilebilir.

Sınıfta yer verilen drama çalışmaları hakkında ailelerin bilgilendirilmeleri sağlanabilir.

Okul öncesi öğretmenleri tarafından ebeveynlerin aile katılım çalışmalarında drama yönteminin kullanımına daha çok yer vermeleri önerilebilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının dramanın yöntem boyutuna ilişkin daha fazla bilgi edinebilmeleri adına hizmet içi eğitim olanakları sağlanabilir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, H. Ö. (2000). Yaratıcı drama öğretmeni yetiştirmenin önemi ve gerekliliği. *Eğitim ve Yaşam Dergisi*, 5, 17-18.

Adıgüzel, Ö. (2011). Okul öncesinde dramaya giriş. A. Öztürk (Ed.), *Okulöncesinde drama içinde* (ss.1-15). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Adıgüzel, Ö. (2018). *Eğitimde yaratıcı drama*. Ankara: Pegem Akademi.

Aktaş Arnas, Y., Cömerpay, B. ve Sofu, H. (2007). Altı yaş çocuklarının dil kullanımına yaratıcı dramanın etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi*. Cilt 1(3-4), 7-26.

Anders, Y., Rossbach, H. G., Wenert, S., Ebert, S., Kuger, S., Lehr, S., et al. (2012). Home and preschool learning environments and their relations to the development of early numeracy skills. *Early Childhood Research Quarterly*, 27, 231-244.

Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş. ve Çimen, S. (2000). *Drama*. İstanbul: Ya – pa Yayınları.

Aral, N., Köksal Akyol, A. ve Can-Yaşar, M. (2007). *Okul öncesi dönemde drama etkinlikleri*. Ankara: Oluşum Yayıncılık.

Başcı N. Z. ve Gündoğdu K. (2011). Öğretmen adaylarının drama dersine ilişkin tutumları ve görüşleri: Atatürk Üniversitesi örneği. *İlköğretim Online Dergisi*, 454-467.

Belkıs Kümbetoğlu, (2005) *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, İstanbul, Bağlam Yayıncılık.

Çamlıbel Çakmak, O. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(1), 1-17.

- Çepni, S. (2012). Araştırma ve proje çalışmalarına giriş. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Çetingöz, D. (2012). Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının yaratıcı drama yöntemini kullanmaya yönelik öz yeterlilikleri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 42: 131-142.
- Dalbudak, Z. ve Akyol Köksal, A. (2008). Anaokulu öğretmenlerinin eğitim programlarında drama etkinliklerine yer verme durumlarının incelenmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(1), 169-188.
- Dalkılıç, U. N. (1995). Anaokuluna devam Eden 60–72 Aylık Çocuklara destekleyici olarak Uygulanan Eğitimde Drama Programının Çocukların Dil Gelişimine Olan Etkisinin incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Digest, E. (2002). Dramatic Activities in Language Arts Classrooms: Resource Summary. www.eric.ed.gov adresinden 18.11.2020 tarihinde alınmıştır.
- Elo, S. & Kyngas, H. (2008). The qualitative content analysis process. Journal of Advanced Nursing, 62(1), 107-115.
- Erdem A. Ü, Aydos, H. ve Gönen, M. (2017). Okul öncesi eğitim ortamlarında yaratıcı drama kullanımı: Öğretmenler ve öğretmen adayları perspektifinden bir inceleme. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 14 (1), 409-424.
- Erkoca-Akköse, E. (2008). Okulöncesi eğitimi fen etkinliklerinde doğa olaylarının neden sonuç ilişkilerini belirlemede yaratıcı dramanın etkililiği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Fazlıoğlu, Y. (2011). Dramanın çocuk gelişimine etkisi. İlköğretimde Drama. (Ed. Aysel Köksal Akyol). Kriter Yayınları. s. 20-33. İstanbul.
- Gökbek Engin, A. (2019). Okul öncesi 4-5 yaş çocuklarına uygulanan bütünleştirilmiş yaratıcı drama ve sanat etkinliklerinin yaratıcı düşünme becerilerine etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gönen, M. ve Dalkılıç, U. N. (2000) Çocuk Eğitiminde Drama, Kök Yayıncılık: İstanbul.
- Gönen, M; Dalkılıç, N. (2003). Çocuk eğitiminde drama, yöntem ve uygulamalar. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Gürol, A. 2002. Okul öncesi eğitim öğretmenleri ile okul öncesi öğretmen adaylarının eğitimde dramaya ilişkin kendilerini yeterli bulma düzeylerinin belirlenmesi. (Yayımlanmamış doktora tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ).
- Güven G. (2001). Okulöncesi eğitimde drama liderlerinin anaokulu öğretmenlerinin ve anne babaların eğitimde drama çalışmaları hakkında görüşleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güven, G. (2001) Okulöncesi Eğitimde Drama Liderlerinin Anaokulu Öğretmenlerinin ve Anne Babaların Eğitimde Drama Çalışmaları Hakkında Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi: Ankara.
- Hendrix, R., Eick C. & Shannon, D. (2012). The integration of creative drama in an inquiry-based elementary program: The effect on student attitude and conceptual learning. Journal of Science Teacher Education, 23 (7), 823–846. doi: 10.1007/s10972-012-9292-1.

- Kandır, A. (2003). Yaratıcı dramanın okul öncesi eğitim programındaki yeri ve hedefleri. Okul öncesi eğitimde drama (ss.19-28) içinde. Ankara: Kök yayıncılık.
- Karaömerlioğlu, L. (2010). Okul öncesi eğitimde doğaçlama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Köğçe, D. ve Aykaç, M. (2017). Matematik kazanımlarının öğretiminde okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı drama yöntemini kullanma durumlarının incelenmesi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 18(3), 523-542. doi: 10.29299/kefad.2017.18.3.028.
- Kuru Turaşlı, N. (2009). Okul Öncesi Eğitimin Tanımı, Kapsamı ve Önemi. (Ed. Gelengül Haktanır). Okul Öncesi Eğitime Giriş, 1-24. Ankara: Anı.
- MEB (2013). Okulöncesi eğitim programı. 15.11.2020 de <http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf> adresinden alınmıştır.
- Oktay, A. (2005). Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Yaygınlaştırılması. Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular. Morpa Kültür Yayınları. İstanbul.
- Ömeroğlu, E., Ersoy, Ö. ve Turla, A. (2004). Türkiye’de 21 il örneğinde okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin yaratıcı etkinlikler ve drama çalışmaları hakkındaki görüş ve uygulamaları. Erken Çocukluk Eğitiminde Sanat Sempozyumu içinde (ss. 89-102). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları Ltd.
- Önder, A. (2003). Okul öncesi çocukları için yaratıcı drama uygulamaları. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Önder, A. (2004). Yaşayarak Öğrenmek İçin Eğitici Drama. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Önder, A. ve Dibek, E. (2006). Okul öncesi öğretmenlerinin eğitici drama konusunda kendilerini yeterli görmeleri ile uygulamaları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. 1. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi, 30 Haziran-3 Temmuz 2004. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Ren, L., & Hu, G. (2011). A comparative study of family social capital and literacy practices in Singapore. *Journal of Early Childhood Literacy*, 13(1), 98-130.
- Rodriguez, E. T., & Tams-LeMonda, C. S. (2011). Trajectories of the home learning environment across the first 5 years: Associations with children's vocabulary and literacy skills at prekindergarten. *Child Development*, 82(4), 1058-1075.
- San, İ. (1991). Yaratıcı drama: Eğitsel boyutlar. İzmir I. Eğitim Kongresi’nde sunulan bildiri, İzmir, Turkey.
- Seggie, F. N. & Bayyurt, Y. (2015). Nitel araştırmaya giriş. F. N. Seggie ve Y. Bayyurt (Eds.), Nitel araştırma: Yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları içinde (ss.1-9). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Somers, J. (2004) *Drama In The Curriculum*, Cassell Educational Limited: New York.
- Taylor, P. (2003) *The Drama Classroom-Action, Reflection-Transformation*, Routledge Falmer-Taylor & Francis Group: New York.
- Uysal, F. N. (1996). Anaokuluna Giden 5-6 Yaş Grubu Çocuklarda Yaratıcı Drama Çalışmalarının Sosyal Gelişim Alanına Olan Etkisinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin.

Yönel, A. (2004). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin yaratıcı dramaya yönelik tutumlarının incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya).